

**FORMATION OF HUMANISTIC VALUE ORIENTATIONS
OF STUDENTS-MUSICIANS IN THE PROCESS
OF PROFESSIONAL TRAINING**

**ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Kochurska I. V. Кочурська І. В.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Methodist Teacher
at the Piano Department
Vinnytsia Specialized College of Arts
named after Mykola Leontovych
Vinnytsia, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук,
викладач-методист
фортепіанного відділу
Вінницький фаховий коледж
мистецтв імені Миколи Леонтовича
м. Вінниця, Україна*

Неодмінним аспектом підготовки майбутніх фахівців-музикантів є формування в них гуманістичних ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення до обраної професії, внутрішніх мотивів гуманного ставлення до своїх учнів та учениць (повага, чуйність, усебічна допомога й підтримка тощо) та до себе (самоповага, самоприйняття, самореалізація).

У цьому контексті пріоритетним завданням постає розвиток у студентської молоді психологічних механізмів виявлення гуманності, що можливо здійснити, передовсім, завдяки формуванню в них здатності до емоційно-ціннісного осягнення художнього змісту музичних творів, що вивчаються, емпатійного сприйняття їхніх «героїв» [4], як підґрунтя виявлення гуманності в музично-педагогічній діяльності, житті загалом. Із цією метою під час сприймання музичних творів на уроках із фахових дисциплін важливо створювати атмосферу вільного самовираження студентів і студенток, стимулювати значущі для них переживання музичних образів, процесів їх пізнання (творчих відкриттів, співпраці), застосовуючи такі підходи, як:

– індивідуальний (планування роботи підопічних із урахуванням їхніх музичних смаків і зацікавлень, потреб, особливостей, емоційного досвіду);

– культурологічний (здійснення цілісного аналізу твору в контексті даної культури, актуалізація ціннісно-сміислової складової в процесі його пізнання, розкриття особистих аспектів творення, ролі даного твору в житті його автора);

– аксіологічний (узгодження процесу технічного опанування музичного твору з усвідомленням і переживанням його ціннісного змісту);

– діалогічний (заохочення майбутніх фахівців і фахівчинь до самостійного вибору ними доцільних способів і форм навчання, висловлення власного ставлення до змісту музичного твору, побудови власної виконавської концепції, оцінювання свого фахового та особистісного розвитку);

– інтегративний (використання можливостей суміжних мистецтв) [5].

Реалізації окреслених підходів сприятиме застосування низки методів навчання. Метод ідентифікації з художнім образом музичного твору полягає в аналізі його жанрово-стилістичних рис, засобів музичної виразності для набуття досвіду його переживання, розуміння та оцінювання. Заохочення студента/студентоку до ототожнення себе з «героєм» твору передбачає створення діалогічних ситуацій, як-от: розкриття викладачем/викладачкою у захопливій формі змісту твору як своєрідної сповіді композитора про переживання певних подій, свого розуміння авторського задуму, спонукання підопічних до адекватного переживання художнього образу, відчуття музичних інтонацій як власних, зіставлення цінностей «героя» твору з власними ціннісними установками, усвідомлення своїх почуттів, їх зв'язку з власним досвідом, свого ставлення до людей і до себе (як піддрунтя формування адекватної самооцінки, здатності ставити себе на місце інших, співчувати їм).

Ефективним є застосування методу цілісного аналізу музичного твору, що вивчається, щодо його можливостей у відображенні емоцій і настроїв, втілення певних образів, ідей і символів, особистих якостей людини [2]. Забезпеченню цілісного сприймання художнього образу музичного твору сприятиме стимулювання майбутніх фахівців і фахівчинь до пошуку як звукових, так і візуальних, літературних, живописних, сценічних асоціацій, що допоможе їм усвідомити гуманістичне «наповнення» творів, набути вміння оцінювання їх із позиції ідей гуманізму, усвідомити свої почуття з приводу музичних образів, значення цих творів для власного особистісного розвитку.

Використання методу аксіологічного аналізу засобів музичної виразності твору покликане забезпечити адекватне розуміння студентами й студентками ціннісного змісту музичного твору, його художнього образу («сюжету», ідей, думок, почуттів, характеру «героя», його ідеалів і прагнень) шляхом аналізу: мелодики й фразування щодо вираження співу чи мови людини, її спокійного чи уривчастого дихання; специфіки ритму як втілення кроків, танцювальних рухів, ритму праці; фактурно-жанрових особливостей щодо відображення характеру, темпераменту, соціальної ролі; ладогармонічного розвитку, динамічних наростань і спадів, що відбивають

емоційне чи фізичне напруження й розслаблення; звуковидобування та звуковедення щодо втілення певних мовних інтонацій як «ключача» до розуміння цінностей автора твору, даного музичного стилю, епохи, сформованих на основі реальних прообразів [3].

Застосування методу евристичної бесіди спрямоване на поглиблення розуміння студентською молоддю ціннісного змісту музичного твору, формування емпатійного ставлення до його «героя». Даний метод реалізується за допомогою навідних запитань, на кшталт: які почуття й думки викликає у Вас даний музичний твір, які ідеї та цінності він втілює? чи відбиває музика світосприйняття композитора, суспільний світогляд його епохи? які мистецькі твори мають подібний ідейно-образний зміст? чи викликає у Вас співчуття «герой» твору, чи були у Вашому житті такі ж переживання, чи відчули Ви зміни в собі після «спілкування» з даним музичним твором? тощо.

Метод емоційного впливу, зорієнтований на розвиток емоційної сфери майбутніх фахівців і фахівчинь, здатності розрізняти власні емоції, передбачає виконання низки творчих вправ: класифікація емоцій на позитивні, негативні й нейтральні; письмова фіксація своїх почуттів із приводу музичного твору; підбирання до нього немuzичних асоціацій; «підтекстування» мелодії твору (мовні інтонації мають бути адекватні музичним); аналіз «композиційного словничка», що визначає характер музики, її емоційно-образне «наповнення».

Добір методів навчання передбачає врахування особливостей розвитку мотиваційно-емоційної сфери студентів різної статі. Згідно з цим, студенток важливо залучати до виконання творчих завдань, оцінювання своїх досягнень і недоліків, спонукати до виявлення ініціативи, активності, наполегливості, акцентувати їхні процесуальні досягнення, а не лише результати навчання. У роботі зі студентами особливо важливо створювати невербальний образ музичного твору для розвитку в них здатності розрізняти емоції, співчувати «героям» музичних творів як механізм формування чуйності та емпатії.

Для зміцнення в студентській молоді самоповаги, впевненості у своїх здібностях, мотивації на самореалізацію доречно використовувати методичні прийоми акцентування чинників досягнення успішності в музично-виконавській діяльності (окрім обдарованості, це – різнобічні зацікавлення, прагнення до самовдосконалення, розвинені креативні якості, емоційна сфера, емпатія). Доцільно запропонувати майбутнім фахівцям і фахівчиням методику тренування впевненості в умовах концертних виступів.

Формуванню в студентів і студенток позитивного ставлення до обраної професії, потреби в набутті гуманістичних ціннісних орієнтацій, підготовці до проведення уроків у рамках педагогічної практики

сприятиме проведення дискусії з питань мети (всебічне сприяння саморозвитку кожної дитини) та цінностей (особистість учня/учениці, їхні погляди, почуття, індивідуальні особливості, життєвий досвід, а не лише навчальна успішність) музично-педагогічної діяльності, сутності й переваг гуманістичної спрямованості викладача-музиканта. Це дозволить майбутнім фахівцям і фахівчиням визначити якості, які слід сформувати в собі: всебічна освіченість, яскрава індивідуальність, розвинена емоційна сфера, глибокі знання з педагогіки й психології, методики викладання тощо, і головне, стрижневої якості сучасного вчителя – гуманістичної спрямованості, що забезпечує його здатність сприймати своїх учнів та учениць як суб'єктів власної діяльності, підтримувати й співпрацювати з ними [1]. Участь у дискусіях допоможе осмислити переваги гуманістичної педагогічної позиції (сприятлива атмосфера навчання, любов підопічних, повага їхніх батьків, відчуття власної компетентності, важливості своєї праці). У процесі її проведення важливо створювати умови для вільного обміну думками, ставити навідні запитання, наводити приклади з власного досвіду, що допоможе студентам і студенткам дійти слушних висновків, зміцнити позитивне ставлення до обраної професії, усвідомити її гуманістичну природу, сформувати потребу в набутті гуманістичних ціннісних орієнтацій.

Література:

1. Добридень А. В. Гуманістична спрямованість та педагогічна культура сучасного вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2011. Вип. 4 (2). С. 151–158.
2. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва. *Навчальний посібник*, 2004. – 264 с.
3. Полтавцева О. М. Антропологія музичної тілесності. *Дис. ... канд. філос. наук*. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 203 с.
4. Ростовський О. Я. Психологія музичного сприймання. *Навчально-методичний посібник*, 1997. – 248 с.
5. Щолокова О. П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей. *Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць*, 2007. Вип. 4. С. 11-15.